

Mattilsynet
Att: Monica Andreassen
postmottak@mattilsynet.no

Deres ref.: 2018/265438

Vår ref.:

Dato: 20.3.2018

Høringssvar til Mattilsynets utkast til VKM-bestillingen "*Identifisering og risikorangering av fremmedstoffer i mat som grunnlag for Mattilsynets overvåking*"

Sjømat Norge finner det nyttig at Mattilsynet ser på om rutiner for overvåkings- og kartleggingsprogrammer er risikobasert slik at overvåkingen er tilrettelagt for å identifisere farer og sikre trygg mat til den norske forbruker.

Vi mener imidlertid at VKM ikke er det rette organ for å løse alle momenter i denne oppgaven, siden det blir spurt forhold som berør både risikohåndtering (risk management) og risiko vurdering (risk assessment). For noen farer er risikoen knyttet til kjennskap som Mattilsynet har de beste forutsetninger for å vurdere selv, i sin egenskap som risikohåndterer, eventuelt i samarbeid med andre interessenter som næringen og/eller Mattilsynets dedikerte kunnskapsleverandører som f.eks. HI, og VI eller andre kvalifiserte vitenskapelige institusjoner. Dette gjelder bl.a. risikofaktorer som i høyere grad kan identifiseres gjennom Mattilsynets eget tilsyn med GMP enn overvåkingsprøver, eks. ulovlige konsentrasjoner eller ulovlig bruk av tilsetningsstoffer og aromaer.

Dersom VKM blir bedt om å gi råd om risikohåndtering (f.eks. hvilke stoffer i mat som bør overvåkes og optimal prøvetaking) vil det kunne oppstå uheldige situasjoner i forhold til ansvar og roller.

Mattilsynet kan be VKM risikovurdere effekten av matvarer som bidrar mest til inntak av et aktuelt fremmedstoff i en relevant del av befolkningen, som en nødvendig del av Mattilsynets risikoanalyse. Derneft kan i Mattilsynet i den videre risikoanalyse vurdere om tiltak skal gjøres i form av overvåkingsprøver eller andre tiltak.

Når det gjelder prøveuttak og analysefrekvens er dette relatert til risikohåndtering i forhold til det politisk fastsatte beskyttelsesnivå som til enhver tid gjelder for befolkningen. Indirekte kan dette komme frem i en VKM vurdering i form av usikkerhet knyttet til vurderingen i eksponering, f.eks. at det mangler opplysninger i den nasjonale overvåking av fremmedstoffer i næringsmidler. Utvikling av vitenskapelig kunnskaper, som vil være en del av kunnskapsgrunnlaget for risikovurderingene, er ikke VKM sin oppgave. Ved usikkerhet kan det vurderes å igangsettes et prosjekt med f.eks. VI eller HI, andre vitenskapelige institusjoner eller næringene for, forhåpentligvis, å fjerne eller minske usikkerhet knyttet til risikovurderingen. Dersom VKM skal komme med løsninger på risikohåndtering kan det oppstå situasjoner der beslutninger blir tatt på "syning" frem for evidens. At VKM er en uavhengig leverandør av risikovurderinger betyr ikke at VKM skal utføre alle momenter av en risikoanalyse.

Codex har definert elementene i en risiko analyse som hhv risk assesement, risk mangement og risik communication¹ således:

Risk assesement: A scientifically based process consisting of the following steps: i) hazard identification; ii) hazard characterization; iii) exposure assesement; and iv) risk characterization.

Risk mangement: The process, distinct from risk assesement, of weighing policy alternatives in consultation with all interested parties, considering risk assesement and other factors relevant for the health protection of consumers and for the promotion of fair trade practices, and, if needed, selecting appropriate prevention and control options.

Risk communication: The interactive exchange of information and opinions throughout the risk analysis process concerning risk, risk-related factors and risk perceptions, among risk assesors, risk mangers, consumers, industry, the academic community and other interested parties, including the explanation of risk assesement findings and the basis of risk mangement decisions.

Vi vil også, igjen, vise til hva Stortinget sluttet seg til i forbindelse med etableringen av Mattilsynet og VKM:

Dette følger bl.a. av *St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 8 (2002-2003) Om ny organisering av matforvaltningen m.m. avsnitt 4.3.5 Rollefordelingen i risikoanalysen:*

*”For å sikre åpenhet, uavhengighet og etterrettelighet, legges det i risikoanalysen stor vekt på å skille prosessene og de ansvarlige aktørene for henholdsvis risikovurdering og risikohåndtering fra hverandre. Det er særlig to grunner til dette. For det første skal risikovurdering ideelt sett være en objektiv, interesseuavhengig beregning av risiko. Risikohåndtering ved valg mellom ulike sett av tiltak som alle sikrer beskyttelsesnivået, vil være av politisk karakter når det gjelder de avveininger som må gjøres i forbindelse med vedtak om hvilket sett av tiltak som skal anvendes. Risikovurderingene må ikke påvirkes av de politiske føringer som gjelder for valg av tiltak i ulike situasjoner. For det andre må man sikre at de som er ansvarlige for selve risikohåndteringen, ikke påvirker risikovurderingen på en slik måte at de beregninger som der gjøres «tilpasses» de tiltak man a priori anser som «tiltalende». **Av samme grunn må heller ikke «risikovurdererne» på noen måte, direkte eller indirekte, kunne gjøres ansvarlige for risikohåndteringen for eksempel ved at de inviteres til å gi råd om valg av tiltak i gitte situasjoner.**”* (vår uthevelse).

Dette er også tydeliggjort i vedtektene for VKM, der det heter at *VKM eller sekretariatet for VKM kan ikke instrueres i faglige spørsmål og VKM skal utføre uavhengige, vitenskapelige risikovurderinger og sikre åpen kommunikasjon om disse.*

Vi vil sterkt oppfordre Mattilsynet til internt å se på egen rolleforståelse i forbindelse med risikoanalyse samt å se på i hvilke sammenhenger VKM ikke skal brukes som kunnskapsleverandør. I den grad VKM kan komme til å fungere som et utredningskontor for Mattilsynet, vil tilliten og formålet med VKM som uavhengig organ undergraves. Dessuten vil Mattilsynets evne til å utføre en god og effektiv risikohåndtering forringes over tid, fordi det ikke opparbeides god erfaring og kunnskap i å håndtere risiko, og følgelig kan reagere og agere feil når en uønsket hendelse oppstår.

Sjømat Norge mener at det foreliggende utkast til bestilling ikke dreier seg om oppgaver som tilligger VKM som uavhengig organ ansvarlig for risikovurderinger. Dersom VKM kan gjøres

¹ Risiko kommunikasjon er ikke en del av oppdraget i denne bestillingen, men Sjømat Norge har erfart at Mattilsynet i tidligere bestillinger har bedt VKM om hjelp til formulering av risiko kommunikasjon, og derfor funnet det nyttig å ta det med

ansvarlig for spesifikke føringer for kunnskapsutvikling og risikohåndteringstiltak, vil det kunne stilles spørsmål ved kvaliteten og integriteten på de vurderinger VKM gjør i ettertid.

Vennlig hilsen

Sjømat Norge

Lone Flyvholm
Fagsjef miljø og helse

Gjenpart: VKM